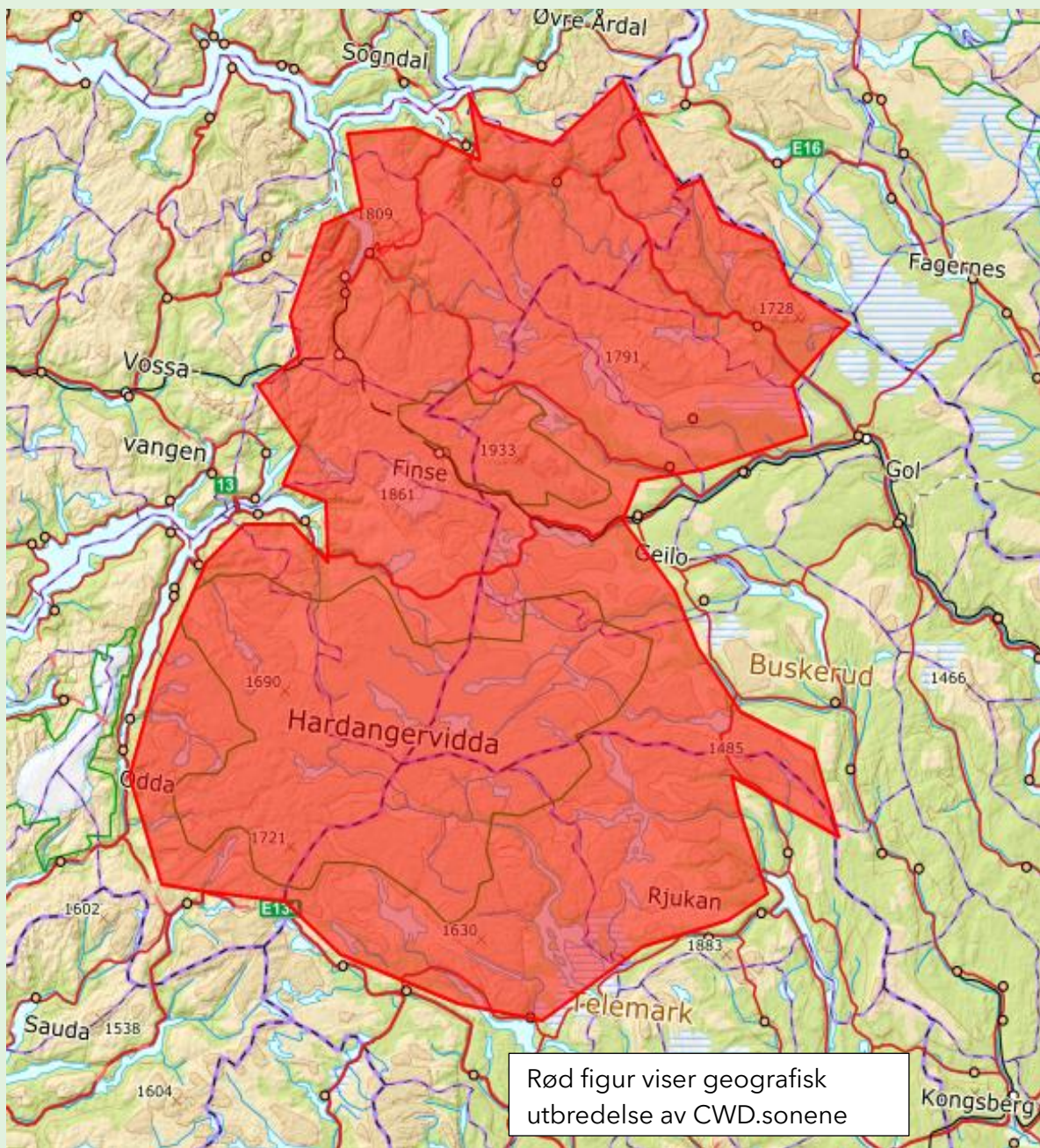

Rapport etter tilsyn med grindanlegg og bruken av salt til beitedyr i CWD-sonene i Nordfjella og på Hardangervidda 2024

Rapporten er utarbeidet av Mattilsynet, desember 2024.

Rapportansvarlig: André Høva, Mattilsynet, Avdeling Nordre Buskerud, Hadeland og Valdres

Forsidefigur: Kartbilde fra Norgeskart. Den røde figuren viser geografisk utbredelse av CWD-sonene.

Illustrasjonsfoto: Bildet av et skadet grindanlegg er tatt av Runar Bjøberg.

Publisert på www.mattilsynet.no

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	4
Summary	4
1 Bakgrunn.....	Feil! Bokmerke er ikke definert.
2 Nordfjella	5
3.Hardangervidda	7

Sammendrag

Mattilsynet har gjennomført tiltak for å unngå at salteplasser for husdyr blir samlingspunkter for hjortedyr som medfører økt risiko for spredning av sjukdommen CWD (skrantesjuka) i CWD-sonene i Nordfjella og på Hardangervidda.

Vi har 905 grindanlegg rundt tidligere brukte salteplasser i CWD-sonene. Disse grindanleggene har behov for ettersyn hver vår. I 2024 har vi utført reparasjoner på 121 av grindanleggene.

Det er fastsatt regler for bruken av salt til beitedyr i CWD-sonene. Det er viktig at disse reglene etterleves for å unngå at bruken av salt øker risikoen for spredning av smitte. Digitalt tilsyn med bruken av salt i CWD-sonene er nytt i 2024. Denne tilsynsmetoden gir mulighet til å redusere bruken av helikopter til tilsyn i CWD-sonene vesentlig. Vi har høstet nyttige erfaringer med metoden i 2024. Det har nok også de beitebrukerne som har hatt tilsyn fra oss, gjort. Vi har god tro på at dette er en tilsynsmetode som kan utvikles og bli et nyttig verktøy i dette tilsynet i tida framover.

Summary

The Norwegian Food Control Authority is continually working with measures to reduce the risk of spread of Chronic Wasting Disease in the areas where classical, contagious CWD is detected. The actual areas in Nordfjella and Hardangervidda are defined as CWD-zones that are covered by specific regulations.

905 places formerly used for salt-licks for domestic animals when grazing in the mountains in summer, are fenced in to make the areas inaccessible for deer. These enclosures need inspection every spring-time to make sure they are functional and safe. In 2024 it has been necessary to repair 121 of these enclosures.

The use of salt-licks for domestic animals in the CWD-zones is heavily regulated. In 2024 we have for the first time supervised the compliance of these regulations by collecting obligatory documentation from the farmers having animals on pasture in the CWD-zones. This has been a useful experience for developing and improving this supervising method further.

1 Bakgrunn

Etter påvisningene av klassisk (smittsom) CWD i Nordfjella i 2016 og på Hardangervidda i 2020 er det fastsatt en soneforskrift med bestemmelser som omfatter begge disse områdene. Bestemmelsene i soneforskriften har som formål å hindre spredning av CWD både innafor sonene og ut fra sonene.

Tradisjonelle salteplasser for beitedyr er samlingspunkter for hjortedyr. På slike samlingspunkter er det økt risiko for overføring av smitte. Tiltak for å unngå at hjortedyr trekkes mot og samles på slike plasser er derfor prioritert. 905 tidligere brukte salteplasser for husdyr i CWD-sonene er inngjerdet med grindanlegg. Det er også fastsatt bestemmelser for beitebrukernes bruk av salt til husdyr i CWD-sonene for å hindre salt i naturen. I sonene er det kun tillatt å bruke salt i spesielle salteinnetninger som hindre søl og avrenning av salt. Salteinnetningene skal også være tømt og stengt utenfor beiteperioden for husdyr.

2 Nordfjella-sonen

2.1 Tilsyn med grindanlegg

Vi har 643 grindanlegg rundt tidligere brukte salteplasser for husdyr i Nordfjella-sonen. Grindanleggene er bygd av stålgrinder på 2x2,2 meter. Inne i sone 1 (der det ble påvist klassisk CWD) er størrelsen av anleggene avhengig av hvor stort område som var påvirket av salteplassen da området ble gjerdet inn. Hvert grindanlegg består her av 8-30 grinder. Utenfor sone 1 er hvert grindanlegg som hovedregel bygd av 8 grinder. Grindanleggene står spredt utover store fjellområder i 7 kommuner.

Det er flere verneområder i sonen. Det største av verneområdene er Hallingskarvet nasjonalpark. I verneområdene må vi forholde oss til verneforskriftene som er fastsatt for hvert område. I flere av verneområdene er vi avhengige av dispensasjoner fra forbud mot motorisert ferdsel. Dispensasjoner gjelder som hovedregel for 1 år.

Vi har utført tilsyn med alle de 643 grindanleggene i sonen. Tilsynet er utført ved hjelp av helikopter tidlig i barmarksperioden (juni).

2.2 Reparasjoner av grindanlegg

I 2024 har vi utført reparasjonsarbeider på 89 grindanlegg i Nordfjella-sonen. Omfanget av utført arbeid på hvert av disse grindanleggene varierer fra erstatning av ødelagte stropper og barduner til utskifting av hele grindanlegg. Grindanleggene er utsatt for skader på grunn av vind, stor snødybde og, enkelte steder, snøskred. De sterke naturkreftene i dette fjellområdet forårsaker både akutte skader på grindanlegg og slitasjeskader på anleggene over tid.

På 60 av de 89 grindanleggene som er reparert i 2024, var skadene så store eller krevende at arbeidene er utført av innleide arbeidslag som vi har kontrakt med.

Bildetekst: Grindanlegg 402 i Nordfjella skadet av snøtyngde. Bildet er tatt 22.06.2024.

2.3 Tilsyn med bruken av salt til beitedyr

I 2024 har vi gått over fra å føre fysisk tilsyn med bruken av salt til beitedyr til å føre digitalt tilsyn. Digitalt tilsyn innebærer at vi fører tilsyn med den dokumentasjonen som CWD-soneforskriften krever at beitebruker skal ha på at salteinnetninger brukes i samsvar med kravene i forskriften.

Regelverket sier at beitebruker kan tildele salt i 1 ny salteinnetning som er plassert 50-500 meter fra en tidligere brukt, inngjerdet salteplass forutsatt at bestemmelsene i forskriften

er etterkommet. Det er blant annet krav om at det ikke skal lekke salt ut i terrenget, at salteinnretningen skal flyttes flere ganger i beiteperioden og at salteinnretningen skal være stengt ned utenfor beiteperioden for husdyr.

Vi har ført digitalt tilsyn med 51 områder i Nordfjella-sonen der beitebruker har mulighet for å tildele salt fra salteinnretning. I 17 av områdene var alt i orden og i 2 områder var det ikke salt. Det ble gitt skriftlig veiledning til beitebrukere i 28 områder på grunn av mindre alvorlige mangler som ufullstendig dokumentasjon eller delvis etterlevelse av kravene som er stilt til flytting. I 4 områder der det ikke ble levert inn dokumentasjon på flytting av salteinnretning eller salteinnretningen ikke var flyttet i det hele tatt i beiteperioden, ble det varslet vedtak til beitebruker.

3 Hardangervidda

3.1 Tilsyn med grindanlegg

I Hardangervidda-sonen har vi 262 grindanlegg rundt tidligere brukte salteplasser til husdyr. Her er CWD-sonen begrenset til villreinens leveområde. Derfor er alle grindanleggene i denne sonen bygd slik at de avgrensner hele det området som var påvirket av salteplassen da området ble gjerdet inn. Hvert grindanlegg består av 6-33 grinder. Flere av grindanleggene består av 2-3 delanlegg nær hverandre.

113 av grindanleggene i sonen ligger inne i Hardangervidda nasjonalpark. I nasjonalparken må vi forholde oss til bestemmelsene i verneforskriften for nasjonalparken. Det er et mål for vernemyndighetene å begrense bruken av motorisert ferdsel så mye som mulig. Vi opplever forståelse for at tilsyn med og reparasjoner av grindanleggene i nasjonalparken krever bruk av helikopter og har fått dispensasjon fra forbudet mot motorferdsel til disse formålene. Dispensasjoner gjelder for 1 år.

Vi har utført tilsyn med alle de 262 grindanleggene i sonen. Tilsynet er utført ved hjelp av helikopter tidlig i barmarksperioden (juni).

3.2 Reparasjoner av grindanlegg

I 2024 har vi utført reparasjonsarbeider på 32 grindanlegg i CWD-sonen på Hardangervidda. Omfanget av arbeidene på hvert grindanlegg varierer også her fra erstatning av ødelagte stropper og barduner til utskifting av hele grindanlegg på grunn av ødelagte grunder. Grindanleggene er også her utsatt for skader på grunn av sterk vind, stor snødybde og , i enkelte områder, snøskred.

På 22 av de 32 grindanleggene som er reparert i 2024, var skadene så store eller krevende å reparere at arbeidene er utført av innleide arbeidslag som vi har kontrakt med.

3.3 Tilsyn med bruken av salt til beitedyr

I 2024 har vi gått over fra å føre fysisk tilsyn med bruken av salt til beitedyr til å føre digitalt tilsyn også på Hardangervidda. Vi viser til det som står om tilsyn med bruken av salt under overskriften Nordfjella-sonen for generelle opplysninger om tilsynsmetoden og hva det føres tilsyn med .

I Hardangervidda-sonen har vi ført digitalt tilsyn med bruken av salt i 23 områder der beitebruker har mulighet for å tildele salt fra salteinnetning . I 9 av områdene var alt i orden og i 3 områder var det ikke salt i år. Det ble gitt skriftlig veiledning til beitebrukere i 11 områder på grunn av mindre alvorlige mangler som ufullstendig dokumentasjon eller delvis etterlevelse av kravene som er stilt til flytting

Sammen trygger vi framtiden for mennesker, dyr og natur